

ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ПРЕДМЕТНИКІВ

Микола БОЖИК

*Кременецький обласний гуманітарно-педагогічний інститут
імені Тараса Шевченка*

Анотація. Стаття присвячена вивченню професійної спрямованості фізичного виховання майбутніх учителів-предметників. Звертається увага на те, що вагоме значення у їхній професійній підготовці належить спеціальним знанням і вмінням, які повинні бути зорієнтовані на подальшу професійну діяльність.

Ключові слова: професійно-прикладна фізична підготовка (ППФП), професійна спрямованість фізичного виховання, професійно-прикладна фізична культура (ППФК), вчитель-предметник.

Постановка проблеми. В сучасних умовах особливої актуальності набуває проблема формування знань, умінь та навичок, які необхідні майбутньому фахівцю для подальшої якісної професійної діяльності. Практично відсутні роботи, де професійно-прикладна фізична культура (ППФК) була б органічно пов'язана з формуванням особистої фізичної культури студентів різнопрофільних спеціальностей.

Проблема підготовки вчителя загальноосвітньої школи завжди була досить актуальною. Це пов'язано з соціальними умовами життя суспільства, які постійно змінюються і ускладнюються, з різними соціальними запитами, що разом висуває підвищені вимоги до формування нової генерації професійно підготовлених учителів [3].

У багатьох вищих педагогічних навчальних закладах відсутній системний підхід до професійної діяльності, не розроблені навчальні програми, які відображали б специфіку діяльності майбутніх фахівців, методика розвитку професійно-прикладних фізичних якостей та ін.

Важлива роль у професійній підготовці педагогічних кадрів належить фізичному вихованню, що забезпечує високу працездатність і творче довголіття, можливість професійно працювати без психофізичних перевантажень, розширюючи діапазон соціальної активності педагога [8]. Особлива увага повинна приділятися професійно-прикладній спрямованості формування особистості майбутнього вчителя-предметника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що проблемою професійно-прикладного фізичного виховання фахівців займалися багато вітчизняних і закордонних науковців. Зокрема, вивченню фізичного стану студентів як однієї з умов їх професійної підготовки присвячені роботи таких дослідників: Бабушкіна В. В., Безніса Є. Є., Щербініна В. А. (1995), Дрозд О. В (1998), Крупевич Т. Ю (1999), Коломійцевої О. Е. (2006). Професійно-прикладна спрямованість фізичного виховання студентів педагогічних спеціальностей відображена в працях Віленського М. Я (1987, 2003), Ільїніча В. І. (1978, 1990), Третьякова М. О. (1996), Платонова Д. Н. (1999), Кобзєва М. М. (1996), Ярмошука О. О (2002), Драчука А. І. (2001), Чабана І. П., Філінкова В. І (2003), Косихіна В. П. (2005), Осіпцова А. В (2005), Огністого А. В (2006) та ін.

Поряд з тим не вивченими залишаються питання професійного спрямування фізичного виховання студентів неспеціалізованих факультетів. У доступній нам науково-методичній літературі ми не знайшли досліджень пов'язаних з професійно-прикладним фізичним вихованням майбутніх педагогів, що і зумовило вибір напряму нашої наукової розвідки.

Наукова робота виконується у відповідності до плану роботи Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка і є складовою комплексної наукової теми „Теоретико-методичні та програмно-нормативні основи фізичного виховання учнів і студентів” (номер державної реєстрації 0107U000771).

Об'єкт дослідження: процес фізичного виховання студентів ВНЗ.

Предмет дослідження: професійна спрямованість фізичного виховання майбутніх вчителів-предметників в умовах кредитно-трансферної системи організації навчального процесу.

Методи дослідження:

- аналіз психолого-педагогічної, методичної та спеціальної літератури;
- теоретичний аналіз та синтез, (використовувався на етапах визначення завдань дослідження, синтезування результатів дослідження, вивчення їх наукової новизни);
- анкетування.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз питання професійної спрямованості фізичного виховання майбутніх вчителів-предметників у науково-методичній літературі.

2. Проаналізувати уподобання студентів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту імені Тараса Шевченка щодо напрямку проведення занять з фізичного виховання.

Результати дослідження та їх обговорення. Особлива роль у професійній підготовці фахівця належить фізичному вихованню, що забезпечує його високу працездатність і творче довогліття, можливість професійно працювати без психофізичних перевантажень, розширюючи діапазон соціальної активності педагога. Фізичне виховання представлено у вузах як учбова дисципліна, яка є базовим компонентом формування особистої фізичної культури молоді. Вона сприяє гармонізації тілесно-духовної єдності, забезпечує формування таких загальнолюдських цінностей, як здоров'я, фізичного і психічного благополуччя, фізичної досконалості [4, 7]. Підвищення освітньої спрямованості фізичного виховання молоді означає процес не тільки її фізичного розвитку, але і придбання нею професійно-прикладних знань, умінь і навиків.

За визначенням ряду авторів [2, 5, 6], професійно-прикладна фізична підготовка є спеціалізованим напрямом фізичного виховання, здійснюваним відповідно до особливостей вибраної професії. У багатьох дослідженнях [1, 2, 6] наголошується, що проблема використання засобів фізичної культури для підвищення якості професійної підготовки молоді має безпосереднє відношення не тільки до сфери підготовки кадрів в учбовому закладі, але і до сфери самостійної трудової діяльності в різних галузях виробництва. Вона має прямий зв'язок з питанням скорочення термінів адаптації організму, що діють до конкретних видів праці, і вирішенням глобальної проблеми підвищення ефективності використання трудових ресурсів. Спеціалізована спрямованість ППФП виражається в розвитку не тільки професійно значущих рухових якостей, умінь і навиків, але і в її активному сприянні в цілому, професійному становленню і розвитку особи. Професійно-прикладна фізична підготовка є невід'ємною частиною всього учбово-педагогічного процесу з фізичного виховання [2].

Особлива увага в процесі фізичного виховання повинна приділятися професійно-прикладній спрямованості формування особистості майбутнього вчителя. Для цього необхідно визначити, яку мету раніше ставив і ставить тепер студент, як він виявляє себе в різних видах діяльності, його інтереси, установки, ідеали.

Під професійною спрямованістю фізичного виховання майбутнього вчителя мається на увазі комплексний психолого-педагогічний вплив на його особистість. Він містить у собі формування фізичної культури, її психофізичних якостей і рухових здібностей, потребу у фізичному самовихованні і самовдосконаленні для успішного виконання педагогічної діяльності [8].

Керуючись наказом Міністерства освіти і науки України № 4 від 11.01.2006 року «Про затвердження Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах», а саме пункту 3.6. – організація практичних, семінарських занять, консультацій з фізичного виховання нами було проведено опитування студентів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту імені Тараса Шевченка з метою формування навчальних груп з фізичного виховання за їх професійно-прикладною та дидактичною спрямованістю.

В анкетуванні взяли участь студенти, котрі займаються фізичним вихованням в основній групі. Загальна кількість опитаних студентів, майбутніх вчителів, склала 3762, з яких –

2508 студентів навчаються в ТНПУ імені Володимира Гнатюка і 1254 є студентами КОГПІ імені Тараса Шевченка.

Студентам пропонувалося вибрати напрямок проведення занять з фізичного виховання з метою формування навчальних відділень відповідно до їх потреб та бажань, а саме:

- відділення загальної фізичної культури (ЗФК) – формування особистої фізичної культури через традиційні засоби фізичного виховання (спортивні та рухливі ігри, гімнастика, легка атлетика та ін.) використання рекреаційних засобів фізичного виховання (відновлювальні вправи, коригуюча гімнастика, прогулянки, туризм та ін.), спортивно-масові заходи.

- відділення професійно-прикладної фізичної культури (ППФК) – заняття з професійно-прикладною спрямованістю. Використовуються засоби фізичного виховання через які формується професійний компонент за напрямом навчання (професійно-прикладна фізична культура вчителя, професійно-прикладна фізична культура фахівців інших напрямів підготовки. Названі уміння і знання будуть необхідні у процесі майбутньої професійної діяльності.

Дані, які ми отримали в результаті аналізу опитування, показали, що середні показники анкетування студентів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту імені Тараса Шевченка суттєво не відрізняються. Так, у ТНПУ імені Володимира Гнатюка вони становлять 42,6 %, а в КОГПІ імені Тараса Шевченка 48,2 % опитаних студентів бажають проходити навчальний курс фізичне виховання за професійною спрямованістю (таблиця 1-2). Це підтверджує наше припущення про те, що лише близько 45 % студентів педагогічних навчальних закладів бачать у своїй майбутній професійній діяльності відношення до фізичного виховання. Крім цього, педагог сучасної школи повинен володіти фізкультурно-оздоровчими, здоров'язберігаючими технологіями навчання та бути носієм фізичної культури і т. п.

Таблиця 1

Розподіл студентів окремих факультетів ТНПУ імені Володимира Гнатюка за навчальними відділеннями

Факультет	Відділення	Курс				Сума	%
		1	2	3	4		
Іноземні мови	ЗФК	67	28	14	–	109	31,6
	ППФК	102	75	59	–	236	68,4
Філологічний	ЗФК	122	113	70	–	305	79,4
	ППФК	36	14	29	–	79	20,6
Психолого-педагогічний	ЗФК	38	26	8	–	72	52,2
	ППФК	4	46	16	–	66	47,8
ППФ	ЗФК	73	86	92	–	251	68,8
	ППФК	39	39	36	–	114	31,2
Фізико-математичний	ЗФК	44	22	30	–	96	48,7
	ППФК	36	34	31	–	101	51,3
Інститут мистецтв	ЗФК	38	30	23	–	91	49,7
	ППФК	40	30	22	–	92	50,3
Географічний	ЗФК	66	73	68	–	207	52,3
	ППФК	64	69	56	–	189	47,7
Історичний	ЗФК	32	37	41	–	110	53,7
	ППФК	28	44	23	–	95	46,3
Хіміко-біологічний	ЗФК	46	42	38	–	126	56,5
	ППФК	33	33	31	–	97	43,5
Загальні результати анкетування							
Загальна кількість студентів основної групи (N = 2508)	Відділення	–	Сума			%	
	ЗФК	–	1439			57,4	
	ППФК	–	1069			42,6	

Таблиця 2

**Розподіл студентів окремих спеціальностей КОГП імені Тараса Шевченка
за навчальними відділеннями**

Спеціальність	Відділення	Курс				Сума	%
		1	2	3	4		
Іноземна філологія	ЗФК	44	43	40	34	161	54,4
	ППФК	33	35	32	35	135	45,6
Допільне виховання	ЗФК	35	25	24	30	114	39,4
	ППФК	58	38	37	42	175	60,6
Біологія	ЗФК	21	23	28	21	93	58,9
	ППФК	12	25	11	17	65	41,1
Музика	ЗФК	29	14	–	–	43	58,9
	ППФК	21	9	–	–	30	41,1
Образотворче мистецтво	ЗФК	32	29	18	25	104	52
	ППФК	27	13	22	34	96	48
Технічна і обслуговуюча праця	ЗФК	39	32	31	33	135	56,7
	ППФК	27	23	27	26	103	43,3
Загальні результати анкетування							
Загальна кількість студентів основної групи (N=1254)	Відділення	–	Сума			%	
	ЗФК	–	650			51,8	
	ППФК	–	604			48,2	

Детальний аналіз результатів анкетувань за напрямками підготовки виявив, що у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка 68,4 % майбутніх вчителів іноземної мови у фізичному вихованні прагнуть бачити професійний компонент (табл. 1). Заняття за професійним спрямуванням у Кременецькому обласному гуманітарно-педагогічному інституті імені Тараса Шевченка за цим напрямом підготовки хочуть бачити лише 45,6 % (табл. 2). Такі розбіжності у виборі напрямку підготовки з фізичного виховання ми спостерігаємо і при аналізі опитувань студентів інших факультетів.

Висновок

Такий стан речей пояснюється тим, що немає єдиних вимог та підходів до фізичного виховання з професійною спрямованістю у вузах України. Це дає підставу для більш глибокого визначення та розробки науково-методичного забезпечення професійної спрямованості фізичного виховання за педагогічним напрямком. Особливо гостро стоїть проблема обґрунтування професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх учителів-предметників, що і є об'єктом наших подальших досліджень.

Список літератури

1. Кабачков В. А. Основи фізичного виховання з професійною спрямованістю в учебных закладах профтехобразования : автореф. дис. ... д-ра пед. Наук / Кабачков В. А. – М., 1996. – 36 с.
2. Коломийцева О. Е. Оптимизация профессионально-прикладной физической подготовки студентов средних гуманитарных заведений: Дис...канд. наук з физ. воспитания и спорта : 24.00.02 / Коломийцева О. Е. – Харьков, 2006. – 202 с.
3. Огнистий А. В. Основи професійно-прикладної фізичної підготовки : навч. посіб. / Огнистий А. В., Кривокульський О. І., Огніста К. М., Божик М. В. – Т. : ТНПУ, 2007. – 104 с.

4. Платонов Д. Н. Педагогические особенности организации профессионально-прикладной подготовки будущих учителей в процессе физического воспитания: на примере национально-региональной системы образования РС(Я) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Д. Н. Платонов. – М., 2003.

5. Поливский С. А. Физическое воспитание учащейся молодежи (гигиенические аспекты) / С. А. Поливский. – М. : Медицина, 1989. – С. 140 – 141.

6. Раевский Р. Т. Профессионально-прикладная физическая подготовка студентов технических вузов : учеб. пособие. – М. : Высш. шк., 1985. – 136 с.

7. Ульянов В. И. Физическая культура в общекультурном и профессиональном развитии личности будущего учителя // Интегративная антропология в решении задач здорового образа жизни. – М., 1995. – С. 340 – 343.

8. Чабан І. П. Професійно-прикладна спрямованість фізичного виховання студентів-лінгвістів // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фіз. виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х., 2002. – N 15. – С. 66 – 72.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ НАПРАВЛЕННОСТЬ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ-ПРЕДМЕТНИКОВ

Николай БОЖИК

*Кременецкий областной гуманитарно-педагогический институт
имени Тараса Шевченко*

Аннотация. Статья посвящена изучению профессиональной направленности физического воспитания будущих учителей-предметников. Обращается внимание на то, что важное значение в их профессиональной подготовке принадлежит специальным знаниям и умениям, которые должны быть ориентированы на дальнейшую профессиональную деятельность.

Ключевые слова: профессионально-прикладная физическая подготовка (ППФП), профессиональная направленность физического воспитания, профессионально-прикладная физическая культура (ППФК), учитель-предметник.

THE PROFESSIONAL IDENTITY OF SUBJECT-TEACHERS OF PHYSICAL CULTURE

Mykola BOZHUK

*Kremenets' Regional Humanitarian Pedagogical Institute named
after Taras Shevchenko*

Abstract. The given article is dedicated to the theoretical analysis of professional identity of future physical culture teachers. The main point of interest is paid to the individually professional preparations and special skills and habits, which must be accented on the future professional activity.

Key words: professionally-practical physical preparation (PPPP), professional identity of physical up-bringing, professionally-practical physical culture (PPPC), subject-teacher.